

Nr 660

Av herr **Nelander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 193, med förslag till förordning om premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956.*

En av de allvarligaste bristerna i den svenska samhällsekonomin efter kriget har varit det löpande sparandets otillräcklighet i förhållande till investeringarna. De svårigheter, som följt av denna balansrubbnig, är alltför väl kända för att här behöva närmare relateras. Vi vill endast erinra om den starka pressen på valutareserven och de betydande prisstegringarna. Den kraftiga penningvärdeförsämringen har i sin tur rubbat det förtroende som är en huvudförutsättning för ett tillräckligt penningssparande. Härigenom har den grundläggande balansbristen hotat att ytterligare förstärkas. Med hänvisning till den här i korthet skisserade uppfattningen om en av huvudorsakerna till de svårigheter, som kännetecknat den svenska efterkrigsekonomin, har bl. a. från den meningsriktning, som vi tillhör, vid flerfaldiga tillfällen framhållits, att statsmakterna måste lära sig inse vikten av ett betydligt större sparande än som skett under senare år. Förutom en allmän ekonomisk politik, som mera bestämt tagit sikte på penningvärdets bevarande, vilket senare är en självklar förutsättning för en gynnsam utveckling av sparandet på lång sikt, och en skattepolitik, som beaktar vikten av att inte sparviljan hämmas, har från vårt håll förordats olika sparstimulerande åtgärder. Förslag till sådana har avgivits i motioner vid upprepade tillfällen alltsedan 1947. Dessa förslag har emellertid avvisats av riksdagens majoritet förutom vid 1951 års vårsession, då riksdagen med anledning av då väckta motioner beslöt att hos Kungl. Maj:t begära en översyn av möjligheterna att genomföra åtgärder för uppmuntran av det frivilliga och enskilda sparandet samt att förslag i ärendet om möjligt förelades samma års höstsession. Något förslag framlades emellertid inte av Kungl. Maj:t, som till 1951 års höstsession tvärtom förklarade att det förslag, som utarbetats genom den av riksdagen begärda utredningen, inte kunde läggas till grund för någon proposition i ärendet. På grundval av nyssnämnda utredningsförslag framlades i det läget från vårt håll vid 1951 års höstsession ett förslag till premiering av frivilligt sparande under åren 1952 och 1953. Detta förslag avvisades emellertid av riksdagens majoritet.

När Kungl. Maj:t nu i proposition nr 193 till årets riksdag framlagt ett förslag till premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956, bör detta inte minst mot bakgrunden av den inställning, som såsom framgått

av ovanstående visats från Kungl. Maj:ts sida till dessa spörsmål, därför hälsas med tillfredsställelse. Vi kan göra detta desto mer som det i propositionen nu framlagda förslaget till sin uppbyggnad i väsentliga delar överensstämmer med det från vårt håll år 1951 framlagda. På vissa punkter bör Kungl. Maj:ts förslag dock enligt vår mening kompletteras.

En väsentlig förutsättning för att ett försök att stimulera det frivilliga nysparandet skall lyckas är att anordningen är så enkel som möjligt till sin uppbyggnad samtidigt som missbruk i görligaste mån förhindras. Beträffande det senaste spörsmålet — frågan om missbruk — torde visserligen såsom vi förut hävdade en för stor försiktighet varit rådande i bestämmande instanser under tidigare år. Vilka risker som helst bör givetvis dock inte tagas. Det förslag som nu framlagts innebär visserligen viss kontroll genom taxeringsmyndigheterna. Det bör å andra sidan beaktas att syftmålet med den föreslagna anordningen är att få till stånd en ökning av nysparandet. Man synes därför böra uppställa det kravet att den skattskyldige vid sin anmälan till beskattningsnämnden skall avge en på heder och samvete avgiven försäkran att det av honom på premiesparkonto insatta beloppet sparats av inkomst under året. Ett stadgande av denna innebörd bör införas i förordningen. Om man så som i propositionen sker avstår från att uppställa detta krav på nysparande under året, riskerar man att den sparstimulerande effekten blir väsentligt försvagad. Många människor har nämligen eljest möjlighet att genom omplacering av kapital skaffa sig möjlighet att göra ifrågavarande insättningar och komma i åtnjutande av premien. För deras del bortfaller i så fall premiens sparstimulerande effekt. Vi vill framhålla att ett stadgande av här nämnd innebörd var upptaget i det från vår meningensriktning år 1951 framlagda förslaget.

Kravet på enkelhet i uppbyggnaden har departementschefen främst sökt tillgodose genom att begränsa premieringen till banksparandet. Enda undantaget från denna regel är att premiesparkonto även skall kunna uppläggas hos centralkassa för jordbrukskredit. I och för sig är givetvis en så stark begränsning, som den av departementschefen här föreslagna, en styrka. Men det är endast en styrka i förhållande till enkelhetskravet. Andra hänsyn måste dock här komma med i blickfältet. Dessa hänsyn gäller främst kravet att ge anordningen en sådan uppbyggnad att man i så hög grad som möjligt undviker att diskreditera vissa sparformer. I första hand bör man då tänka på sådana former av kontant sparande, som står banksparandet nära och därför konkurrerar med detta. Här måste givetvis ske en avvägning i förhållande till enkelhetskravet. De sparformer som i första hand synes kunna komma i fråga för premiering utöver banksparandet torde vara sparande i obligationer, försäkringssparandet och sparande i andra kreditkassor än banker och då främst KF:s och HSB:s sparkassor. Vad gäller sparande i obligationer och försäkringssparandet skulle det sannolikt med-

föra vissa tekniska komplikationer att inbegripa även dessa sparformer i premieringen. Då försäkringssparandet redan är premierat i skattelagsstiftningen i viss mån framför övriga former av sparande och då sparande i obligationer kan främjas på annat sätt — vi hänvisar här till från vårt håll i annat sammanhang vid årets riksdag framlagt förslag om utgivande av värdefasta obligationer i begränsad omfattning — kan vi acceptera att dessa sparformer i varje fall tills vidare lämnas utanför den föreslagna anordningen. Däremot synes oss inte några tekniska komplikationer av betydelse behöva uppstå om exempelvis premiesparkonto även finge öppnas i KF:s och HSB:s sparkassor. Tvärtom synes ovannämnda hänsyn till kravet på en sådan uppbyggnad av premieringen att vissa det egentliga banksparandet närstående sparformer inte diskrediteras, tala för att även sparande i de nämnda kassorna bör kunna premieras. Vi föreslår att stadgandet i 1 § i den föreslagna förordningen utvidgas med en allmän regel av innebörd att premiesparkonto må öppnas även i andra kredit- eller sparkassor än de i propositionen nämnda efter medgivande av Kungl. Maj:t för varje kassa för sig. Det kravet på rätt att få öppna premiesparkonto bör dock ställas att vederbörande kredit- eller sparkassa är i princip öppen för allmänheten och ej exempelvis knuten till viss yrkesgrupp.

Som inledningsvis berörts har den kraftiga penningvärdeförsämringen under efterkrigstiden allvarligt försvagat sparviljan. I och för sig är en nedläggning av villigheten att spara från allmänhetens sida under sådana förhållanden naturlig. Ett grundvillkor för sparviljans uppehållande och stegring är självfallet att allmänheten räknar med att sparade medel behåller sitt reella värde. Med utgångspunkt från dessa förhållanden har vi i tidigare sammanhang hävdats att det säkerligen vore ytterst värdefullt för framgången av försök att stimulera det enskilda sparandet, om anordningarna i detta syfte kompletterades med någon form av prisindexklausul, som garanterade spararna en viss ersättning för en eventuell försämring av penningvärdet. Förslag i denna riktning har även framförts av konjunkturinstitutet i dess remissyttrande över den år 1951 utarbetade promemorian. Även Landsorganisationen har framfört liknande tankegångar i ett remissyttrande år 1953 över vissa då väckta motioner om rätt för sparbanker att bedriva premiesparrörelse.

Vi är alltså av den uppfattningen att en penningvärdegaranti åt de på premiesparkontona insatta beloppen skulle vara synnerligen betydelsefull i syfte att övervinna den återhållande effekt på sparandet, som penningvärdeförsämringen under efterkrigstiden säkerligen ännu utövar. Vi föreslår därför att den föreslagna förordningen kompletteras med ett stadgande om penningvärdegaranti åt sparade belopp. Garantien kan lämpligtvis knytas till socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex och utformas så att för varje tioprocentig stegring av detta index från medeltalet för kalender-

året 1956 skall 10 procent å det sparbelopp som inestår vid utgången av år 1956 eller utgången av år 1960, om det inestående beloppet då är lägre, tillföras sparkontot genom statsmedel. Penningvärdegarantien skall således gälla det sparbelopp som vid utgången av år 1960 blir föremål för definitiv premiering. Den bör vidare endast omfatta den eventuella försämring av penningvärdet som kan inträffa från nyssnämnda basperiod fram till utgången av hela sparperioden eller utgången av år 1960.

Det nu framlagda förslaget till premiering av det enskilda frivilliga sparandet har karakteriserats som ett försök. Vi vill understryka detta. Men samtidigt vill vi betona att denna form av sparpremiering inte får hindra att andra åtgärder i sparstimulerande syfte vidtages från statsmakternas sida. Vi vill här hänvisa till de olika uppslag som angivits i de från vårt håll väckta likalydande motionerna I:361 och II:435 vid årets riksdag. Den utredning om sparandets struktur, omfattning och betingelser, som föreslagits från vårt håll tidigare måste fortfarande anses mycket angelägen.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi,

I. att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 193 angående premiering av frivilligt sparande under åren 1955 och 1956 måtte besluta

- a) att premiesparkonto må öppnas även i andra kredit- och sparkassor än de i Kungl. Maj:ts förslag angivna efter medgivande av Kungl. Maj:t för varje särskild kassa och således även i KF:s och HSB:s sparkassor, och
- b) att å premiesparkonto insatta belopp skall penningvärdeförsäkras enligt ovan i motionen angivna riktlinjer,
- c) beträffande kontrollen i fråga om nysparande införa ett stadgande i förordningen av ovan i motionen angivna innebörd,

II. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext.

Stockholm den 10 maj 1955

Eric Nelander

Erik Strandh

Sven Antby

A. Widén

Helga Sjöstrand